

2016 අයවැයෙන් අපනය බදු මත යැපෙයි?

දකුණු ආසියාවේ වෙළඳ හා ආර්ථික නිදහස්කරණයේ පෙරටුගාමීන් අතර ශ්‍රී ලංකාව ද වෙයි. 2016 අයවැය ද ඇතුළුව, ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රතිපත්ති ගණනාවකින්ම පෙන්නුම් කරන්නේ, මෙම මූල පිරීම තුළ රැඳීම සඳහා රාජ්‍යය යොමු කොට තබන බවයි. පසුගිය වසර 10 ඇතුළත මෙම මූලපිරීම තරමක් දුරට ආපසු ගමනක යෙදිණි. මෙම විදසුන පෙන්වා දෙන්නේ, 2016 අයවැය මගින් ගොනු කොට දක්වන ප්‍රතිපත්ති මගින් මෙම ආපසු ගමන් කිරීමේ නැවත හරවා ලීම වෙනුවට නැවත නැවතත් එයම පවත්වාගෙන යන බවයි.

මෙම විදසුන යෝජනා කරන්නේ 2016 අයවැය ද පුරසාරම් සහ යථාර්ථය අතර නොගැලපීම පෝෂණය කරමින් සිටිනා බවයි. අයවැය කතාව දක්වන පරිදි තීරු බදු ව්‍යුහය සරල කිරීමේ ව්‍යායාමය සඳහා තීරු බදු ප්‍රවර්ග සංඛ්‍යාව හතරෙහි සිට තුන දක්වා පහත හෙළා ඇත. කෙසේ නමුත්, තොරතුරුවලින් හෙළිදරව් වන්නේ රජය අපනයන බදු හා වෙළඳ බදු මත රජයේ යැපීම ඉහළ දමමින්, වෙළඳ නිදහස්කරණය වෙනස් කරනු වෙනුවට පැවති තත්වය පවත්වාගෙන යමින් සිටින බවයි.

අපනයන බදු: ශුද්ධ වැඩිවීමක් මිස අඩුවීමක් නොවේ

අපනයන බදු සරල කිරීමේ පරමාර්ථයෙන්, 2014 අයවැය මගින් අපනයන බදු කාණ්ඩ 4 කට ගෙන එන ලදී (රූපසටහන 1). එහෙත්, එහිදී තීරුබදුවලට අමතරව අතිරේක බදු ලේඛනයක් ඉදිරිපත් කළ බැවින් පවතින බදු ක්‍රමය තවදුරටත් සංකීර්ණ විය. සමස්ථයක් ලෙස අපනයන සහ වෙළඳ බදු මත රජයේ යැපීම ඉහළ ගියේ ය. (VAT සහ NBT ඇතුළුව) සමස්ථ බදු ආදායමෙන් 50%ක අගයක් දක්වා ඉහළ නැංගේ ය.

2016 අයවැය තුළින් බදු ව්‍යුහය තවදුරටත් සරල කිරීමට උත්සාහ ගන්නේ පළමුව 7.5% තීරුබදු කාණ්ඩය ඉවත් කිරීමෙන් සහ දෙවනුව, 25% කාණ්ඩය 30% දක්වා ඉහළ නැංවීමට යෝජනා කිරීමෙනි. මෙය බදු ආදායම ඉහළ නැංවීමට දැරූ තවත් ප්‍රයත්නයකි. භාණ්ඩ විශාල ප්‍රමාණයක් තිබෙන අවසන් පාරිභෝගික භාණ්ඩ කාණ්ඩයේ බදු ඉහළ නැංවීමෙන් උපයන අතිරේක ආදායම, 7.5% කාණ්ඩය ඉවත් කිරීමෙන් කුඩා භාණ්ඩ ප්‍රමාණයකට බදු අය නොකිරීමෙන් ඇතිවන අලාභය මගහැරී යයි. අපනයන මත අතිරේක බදු පැනවීම නිසා ද බදු පහත හෙළීම යන්නට බාධා එල්ල වේ.

උදාහරණයක් ලෙස, 2016 අයවැය මගින් වරය සහ ගුවන්තොටුපොළ(PAL) බද්ද 5% සිට 7.5% දක්වා වැඩි කිරීමට යෝජනා කර ඇත. රූප සටහන 1 මගින් පෙන්නන්නේ මෙමගින් කුඩා භාණ්ඩ ප්‍රමාණයකට පමණක් බදු අඩු (5% කින්) වන අතර, අනෙකුත් භාණ්ඩවල බදු ප්‍රතිශතය ඉහළ (7.5% කින්) යන බවයි. අයවැය තුළින් අන්තර්ජාතික වෙළඳාම නිදහස් කිරීම සහ තීරුබදු අඩු කිරීමේ ලක්ෂණ පෙන්නුවත්, අපනයන මත අතිරේක බදු පැනවීමෙන් යථාවේදී මෙහි පරස්පරය සිදුවී ඇති බව පෙන්වා දෙයි.

වෙළඳ බදු මත යැපීම ඉහළ යයි

ආනයන මත බදු යනු වක්‍ර බද්දක් වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය අදායමෙන් 80% වැඩි ප්‍රමාණයක් වක්‍ර බදු වන අතර, අගමැතිගේ ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශනයේ සඳහන් පරිදි රජය වක්‍ර බදු හා සෘජු බදු අනුපාතය 80:20 සිට 60:40 දක්වා ගෙන ඒමට උත්සහ කරයි.

වක්‍ර බදු තුළ වෙළඳ බදු අනුපාතය ක්‍රමක්‍රමයෙන් ඉහළ ගොස් ඇත. රූපසටහන 2 පෙන්වා දෙන්නේ, අපනයන තීරු බදු පෙර දශකය තුළ ක්‍රමයෙන් රාජ්‍ය බදු ආදායමේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස අඩු වූවත් අතිරේක බදුවල වර්ධනය තුළින් අන්තර්ජාතික වෙළඳාම මත පනවන මුළු බදු ප්‍රමාණය ඉහළ ගොස් ඇති බවයි. තවද, ඉදිරි වර්ෂ තුන තුළ මෙම නැඹුරුතාව වැඩිවීමේ ප්‍රවණතාවයක් දක්නට ලැබේ. 2016 දී, තීරු බදු අදායම 28% කින් ඉහළයාමට අපේක්ෂා කරන ඇතර, එසේ සිදුවුවොත්, එය පසුගිය දශකයේ අත්පත්කරගත් ඉහළම වර්ධන වේගය බවට පත් වනු ඇත.

මෙම ප්‍රවණතා මගින් අවධාරණයන් තුනක් මතු කරයි.

1- ඉහළ බදු මගින් භාණ්ඩවල මිල ඉහළ යෑමෙන් පාරිභෝගිකයන්ගේ තේරීම සීමා කරයි. තවද, ඉහළ ආරක්ෂණය තරගකාරීත්වය අඩුකිරීමටත්, නව්‍යකරණය පහත දැමීමටත්, අධික ලෙස ලාභ ලබන දේශීය ව්‍යාපාර සහ අකාර්යක්ෂම නිෂ්පාදකයන් ආරක්ෂා කිරීමටත් කටයුතු කරනු ඇත.

2- රාජ්‍ය ආදායම වර්ධනයට අපනයන බදු මත යැපීමෙන්, අයවැය හිඟයන් වෙළඳ හිඟයන් අතර නුසුදුසු සම්බන්ධයක් ඇති කරයි. ශ්‍රී ලංකාව වෙළඳ හිඟය අඩු කිරීමට අපනයන කළමනාකරණය කිරීමේදී අපනයන බදු ආදායම පිරිහීමෙන් පරතරය ඉහළ යා හැක. මෙවැනි ප්‍රවණතාවක් ශ්‍රී ලංකාවේ පසුගිය වර්ෂවල දක්නට ලැබී ඇත.

3- අගමැතිවරයාගේ ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශය මගින් සහ අයවැය කතාව මගින් ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය, චීනය, දකුණු කොරියාව, සිංගප්පූරුව, ඕස්ට්‍රේලියාව, දකුණු අප්‍රිකාව සහ ජපානය යන රටවල් සමඟ වෙළඳ ගිවිසුම්වලට එළඹීමට සැලසුම් කර ඇත. එවැනි සාකච්ඡාවලදී දැනට පවතින අපනයන මත පවතින බදු ඉවත් කරන මෙන් ඇතැම් රටවල් ඉල්ලුම් කිරීමට ඉඩක් ඇත. එවිට, දැනට පවත්නා අපනයන බදු ප්‍රතිපත්තිය ඉදිරියට ගෙන යා නොහැක.

අපනයන මත අයකරන බදු අය කිරීමට සහ එකතු කිරීමට පහසු නිසා අකාර්යක්ෂම අයවැය පරිපාලනයක් සහිත රටවල් තම රාජ්‍ය අදායම ඉහළ නැංවීමට වෙළඳාම මත පනවන බදු මත යැපේ. මෙම අවධාරණයෙන් ඉවත්වීමට අභ්‍යන්තර බදුකරණය දියුණු විය යුතු අතර සෘජු බදු පරිපාලනයද කාර්යක්ෂම විය යුතුය.

මෙම විද්වත්තාවෙන් පෙන්වා දෙන්නේ, ශ්‍රී ලංකාව අන්තර්ජාතික වෙළඳාම මත පනවන බදු තුළ තිබෙන ඉහළ යැපීම නිසා, රජය තීරුබදු අඩු කිරීමට යෝජනා කරනත් එයට පරස්පරව අපනයන බදු ඉහළ යාමක් සිදුකරන බවයි.

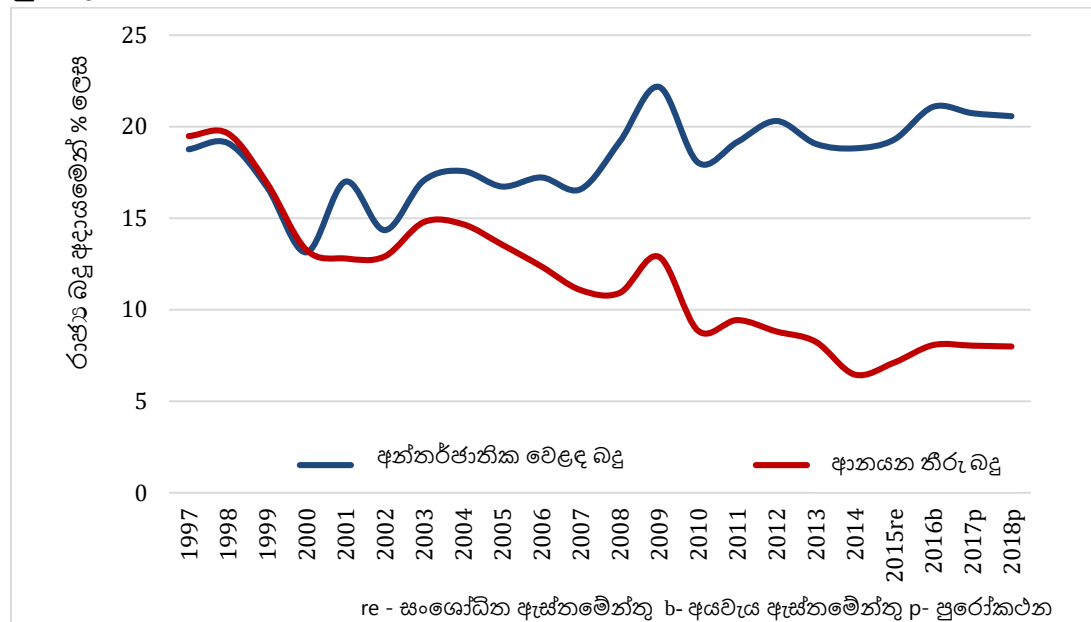
වෙරිටේ පර්යේෂණ ආයතනය යනු, ආර්ථික විද්‍යාව, නීතිය, දේශපාලනය හා ජන මාධ්‍යය විෂයයෙහි ක්‍රියාත්මක ඉහළ මට්ටමේ තීරකයින් සඳහා උපක්‍රමික විශ්ලේෂණ සපයන ස්වාධීන බුද්ධි මණ්ඩලයකින් සමන්විත, කොළඹ පිහිටි ආයතනයකි. ඔබේ අදහස් හා ප්‍රතිචාර publications@veriteresearch.org වෙත එවන්න.

රූපසටහන 1: ආනයන මත බදු ඉහළ යයි

වර්ගීකරණය	තීරුබදු බාණ්ඩ සංඛ්‍යාව	2015			2016			2016 අයවැය මගින් වූ වෙනස
		තීරුබදු	ව.ගු. බද්ද (PAL)	තීරුබදු සහ ව.ගු. බද්ද (PAL)	තීරුබදු	ව.ගු. බද්ද (PAL)	තීරුබදු සහ ව.ගු. බද්ද (PAL)	
දේශීය නිෂ්පාදය නොවන අත්‍යවශ්‍ය යෙදවුම් (භාණ්ඩ) (Essential inputs, not manufactured locally)	3,376	-	5%	5%	-	7.5%	7.5%	2.5↑
අමු ද්‍රව්‍ය සහ අර්ධ- අමු ද්‍රව්‍ය (Raw materials & semi raw materials)	184	7.5%	5%	12.5%	-	7.5%	7.5%	5 ↓
අතරමැදි භාණ්ඩ (Intermediate goods)	1,605	15%	5%	20%	15%	7.5%	22.5%	2.5↑
අවසන් පාරිභෝගික භාණ්ඩ (End user products)	1,412	25%	5%	30%	30%	7.5%	37.5%	7.5↑

මූලාශ්‍රය: අයවැය ඇස්තමේන්තු 2014, 2016

රූපසටහන 2: අන්තර්ජාතික වෙළඳ බදු මත රාජ්‍ය අයවැය සඳහා වෙළඳ බදු වැදගත් මූලාශ්‍රයක් වේ

මූලාශ්‍ර: ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු වාර්තා සහ අයවැය ඇස්තමේන්තු 2016